

Нью-Йорк, квітень 2010

Одного дня я отримала листа від його доньки.

Від Анджели.

За останні роки я часто думала про Анджелу, але спілкувалися ми тільки втретє.

Уперше далекого 1971 року, коли я шила для неї весільну сукню.

Удруге – коли вона надіслала мені листа про те, що помер її батько. То було 1977 року.

А тепер Анджела написала мені, що якраз померла її матір. Не знаю, якої реакції вона сподівалася від мене. Мабуть, здогадувалася, що мене ця новина приголомшить. Та все ж не думаю, що вона це зі зла. Анджела не така. Вона добра людина. А головне – цікава.

Утім, я страшенно здивувалася, почувши, що її мати стільки протягнула. Я гадала, що вона вже на тому світі. Усі інші вже давно там. (Але чому б мене мало дивувати чиясь довголіття, якщо я сама чіпляюся за життя, як рачок до дна човна? Я ж точно не одна така древня пані, яка дибіє

вулицями Нью-Йорка, уперто відмовляючись покинути своє життя або свою нерухомість.)

Хоча в її листі найбільше мене вразило останнє речення.

«Вівіан, – писала Анджела, – та, може, тепер, коли моя матір померла, ти могла б розповісти мені, ким ти була для мого батька?»

Ну що ж...

Ким я була для її батька?

Лише він міг відповісти на це запитання. А що він ніколи зі своєї волі не говорив з донькою про мене, то не мені розповідати їй, ким я для нього була.

Зате я можу розповісти, ким був для мене він.

Розділ перший

Улітку 1940 року батьки відправили мене, дев'ятнадцятилітню дурепу, до тітки Пег, яка керувала театральною групою у Нью-Йорку.

Мене якраз недавно виключили з коледжу Вассара, бо я постійно прогулювала заняття й через це провалила всі до одного іспити на першому курсі. Я була не така тупа, як могло видатися з моїх оцінок, але якщо не вчишся, нічого доброго з того, мабуть, не виходить. Озираючись тепер на ті роки, я не можу до кінця пригадати, чим займалася весь той час, що його мала проводити на лекціях, але, знаючи себе, припускаю, що я була страшенно заклопотана своєю зовнішністю. (Того року я намагалася опанувати «пасмо вгору», оце я дуже добре пам'ятаю, – зачіску, яка була надзвичайно важлива для мене і до того ж зовсім не проста, але не дуже «вассарівська» за духом.)

Я так і не знайшла собі місця в коледжі, хоч вибору не бракувало. Там були які хочеш дівчата й усі можливі групи за зацікавленнями, але мені було до того всього байдуже

і я не бачила себе серед тих дівчат. Того року в коледжі навчалися політичні революціонерки – вони ходили у строгих чорних штанах і ділилися своїми міркуваннями щодо міжнародного заклоту, от тільки міжнародний заклот мене не цікавив. (І тепер не цікавить. Зате я звернула увагу на ті їхні чорні штани – виглядали вони на диво стильно. Тільки якщо з кишень нічого не випирало.) А ще серед студенток були сміливі академічні дослідниці, яким судилося стати лікарками і юристками завдог до того, як до цих професій узялося багато жінок. Вони мали б мене цікавити, але не цікавили. (По-перше, я їх просто не розрізняла. Вони всі як одна носили мішкуваті вовняні спідниці, які мали такий вигляд, ніби їх поперешивали зі старих светрів, – у мене аж настрій падав, коли я їх бачила.)

Я не хочу сказати, нібито в коледжі Вассара стилем і не пахло. Були там сентиментальні медівестки зі щирим, навільним поглядом в очах – досить гарненькі; художниці з довгим пишним волоссям; породисті світські левиці, схожі у профіль на левреток. Але ні з першими, ні з другими, ні з третіми в мене не склалося. Може, тому, що я відчувала: у цьому коледжі всі розумніші за мене. (Про юнацьку параною тут не йдеться – я досі переконана в тому, що всі інші студентки справді були розумніші.)

Чесно кажучи, я не могла втямити, що я взагалі забула в тому коледжі; напевно, сповнювала якесь призначення, а навіть – цього ніхто не завдав собі клопоту мені пояснити. Змалку мені втовкмачували в голову, що я вчитимусь у коледжі Вассара, але так і не сказали чому. Нащо воно здалося? Що саме я мала з тої науки взяти? І якого милого я жила в тісній як рукавичка гуртожитській кімнатці разом із серйозною майбутньою соціальною реформаторкою?

І взагалі – до того часу навчання мені вже набридло як гірка редька. Я відвічалася купу років у школі для дівчат Емми Віллард у Трої, що в Нью-Йорку, де викладали самі тільки жінки, геніальні випускниці «Семи сестер», – невже цього замало? Я з дванадцяти років навчалася в пансіоні, і мені здавалося, що своє я вже відбула. Скільки ще книжок треба перечитати, щоб довести, що читати ти вмієш? Я вже знала, хто такий Карл Великий, чому б не дати мені нарешті спокій? Ось як я усе це сприймала.

А ще, невдовзі після того, як почався той приречений перший курс у коледжі Вассара, я натрапила на один бар в Поукіпзі, де наливали дешеве пиво й до лівочі грали джаз. Я знайшла спосіб, як вибиратися зі студентського містечка, щоб туди вчашати (мій хитрий план втечі передбачав відчинене вікно у вбиральні й захований у кушах велосипед – для комендантки я була карою небесною, можеш не сумніватися), і тому наступного дня вранці відмінювання латинських іменників ніяк не хотіло лізти мені до голови, бо зазвичай голова в мене тріщала з похмілья.

Ну і ще багато всього мені заважало.

Треба було викурити всі цигарки, наприклад.

Одне слово, я мала море справ.

Тому на потоці, де вчилися триста шістьдесят дві молоді розумні студентки, я опинилася в рейтингу на триста шістьдесят першому місці – аж мій тато нажахано запитав: «О Господи, а чим тоді займається та, що на останньому?» (Як виявилось, вона підхопила поліомієліт, бідолашка.) Отож коледж Вассара відправив мене додому – цілком справедливо, ну і люб'язно допросив, щоб мене більше там не бачили.

Мама уявлення не мала, що зі мною робити. Ми і за найліпших часів не були особливо близькі. Вона була затята

наїзниця, а я ні кобилою не була, ні кіньми не захоплюва-
лась, то й нам не дуже було про що говорити. Моє фіаско
стало для неї такою ганьбою, що її мало не нудило, коли
вона мене бачила. На відміну від мене, мама досить добре
вчилася в коледжі Вассара, велика їй за це подяка. (Випуск
1915 року. Історія і французька.) Я вступила до тієї священної
установи завдяки її досягненням – та її щедрим щорічним
пожертвам – і тільки гляньте, що накоїла. Минючи мене
в котромусь із коридорів нашого будинку, мама кивала мені,
як досвідчена дипломатка. Ввічливо, але стримано.

Тато теж не знав, що зі мною робити, хоча він цілими
днями займався своєю шахтою, де добували залізну руду,
і не дуже переймався своєю донькою та її проблемою. Я його,
ясна річ, розчарувала, але в нього були важливіші клопоти.
Він був промисловцем та ізоляціоністом, а війна, яка набира-
ла обертів у Європі, змушувала його хвилюватися за те, яке
майбутнє чекає на його бізнес. За тим усім він не мав коли
звертати на мене уваги.

Що ж до мого старшого брата, Волтера, то він творив ве-
ликі діла у Принстоні й навіть не збирався брати собі то все
до голови – хіба засуджував мою безвідповідальну поведін-
ку. Волтер за все життя не скоїв нічого безвідповідально-
го. У пансіоні однокласники так його поважали, що навіть
дали йому прізвисько Посол – чиста правда, я нічого не ви-
гадую. Тепер він вивчав інженерну справу, бо хотів будова-
ти інфраструктуру, що допомагатиме людям у всьому світі.
(Допишіть у мій каталог гріхів, що я, на відміну від нього,
навіть не розуміла до кінця, що таке та «інфраструктура».)
Ми з Волтером були майже однолітки – між нами всього два
роки різниці. – але в дитинстві не бавилися разом. Коли
братові було років дев'ять, він позбувся всіх своїх дитячих

забавок, і мене разом з ними. Я не була частиною його життя – і добре це знала.

Мой друзі тим часом теж займалися своїм життям. Вирушали у коледж, на роботу, до шлюбу, в доросле життя – усе це мене не цікавило, і я нічого з того не розуміла. Отож поруч зі мною не лишилося нікого, хто б піклувався про мене або розважав би мене. Мені було нудно й не хотілося нічого робити. Моя нудьга була схожа на відчуття, коли в животі крутить від голоду. Перші два тижні червня я з ранку до вечора відбивала тенісний м'ячик від стіни нашого гаража, настистуючи «Маленького коричневого глечика», аж поки батькам не остогидло на це дивитися – і вони відправили мене до тітки в місто. Чесно кажучи, хіба можна їх у цьому звинувачувати?

Вони, певно, хвилювалися, що Нью-Йорк перетворить мене на комуністку або наркоманку, але краще вже це, аніж слухати, як твоя донька до кінця світу лупитиме тенісним м'ячем об стіну.

Ось як я прибула до міста, Анджело, і ось із чого все почалося.

Мене відправили до Нью-Йорка потягом – і потяг той був просто фантастичний.

«Емпайр-Стейт-Експрес», прямо з Ютіки. Блискучий хромований засіб для перевезення неслухняних доньок. Я чемно попрощалася з мамою й татом і віддала свій багаж носильнику, відчувши себе поважною пані. Усю дорогу я просиділа у вагоні-ресторані: сьорбала солодове молоко, поїдала груші в сиролі, курила цигарки й гортала журнали. Я розуміла, що їду у вигнання, але ж... із шиком!

У ті часи, Анджело, потяги були набагато кращі.

Обіцяю, що не писатиму тобі трактатів про те, наскільки все було краще за моєї юності. Коли я була молода, слухати не могла, як старі люди без кінця про це стогнали. (Та всім начхати! Начхати на вашу «золоту добу», досить про неї бекати!) І повір мені: я знаю, що у 1940-х роках багато що було, навпаки, гірше. Антиперспірантів і кондиціонерів, наприклад, дуже бракувало, тому всі немилосердно смерділи, особливо влітку, а ще тоді жив Гітлер. Однак потяги в ті часи були безумовно кращі. От ти коли востаннє насолоджувалась солодовим молоком і цигаркою в потязі, га?

Я сіла в потяг у світло-синій приталеній сузенці зі штучного шовку із жайворонками – жовтий візерунок біля горловини і глибокі кишені з боків. Та сузенка так добре мені запам'яталася, бо я, по-перше, ніколи – справді ніколи! – не забуваю, хто в чому був одягнений, а по-друге, я сама її пошила. І пошила не абияк. Спідниця сятала до середини літкя, і це виглядало грайливо й ефектно. Пам'ятаю, що мені так відчайдушно хотілося бути схожою на Джоан Кроуфорд, що я пришила до сузенки додаткові підплечники – хоча не впевнена, чи це щось дало. У скромному капелюшку-дзвоні та з позиченою в мами простенькою синьою торбинкою (в якій, крім косметики й цигарок, майже нічого більше не було) я скидалася не так на словусницю з екрана, як на ту, ким я насправді й була: на дев'ятнадцятилітню незайманку, яка вирушила в гості до родички.

А супроводжували цю дев'ятнадцятилітню незайманку до Нью-Йорка дві великі валізи: одна з одежею, акуратно загорнутою в тонкий папір, а друга наповнена тканинами, оздобами і швейним причандаллям, щоб я могла щось собі пошити. А ще товариство мені складала міцна коробка

з моєю швейною машинкою — важкою і громіздкою бестією, яку було дуже незручно тягнути за собою. Але без тієї божевільної пречудової сестрички я жити не могла.

Тому вона поїхала зі мною.

Тією швейною машинкою — і всім, що вона подарувала мені в житті, — я завдячую своїй бабці Морріс, тому про неї варто розповісти трохи більше.

Прочитавши це слово — «бабця», ти, Анджело, мабуть, уявила собі милу старшу пані з сивим волоссям. Але то не моя бабця. Та була висока літня жінка — запальна кокетка з фарбованим темно-рудим волоссям, за якою вічно тягнувся шлейф парфумів та пліток, і вдягалася вона як на циркове шоу.

Вона була найяскравіша жінка на світі — яскрава у всіх значеннях цього слова. Бабця носила сукні з м'ятого оксамиту у вишуканих кольорах — вона не називала ті кольори «рожевий», «темно-червоний» чи «синій», як публіка з бідною увагою, а казала на них «попелясто-трояндовий», «кордовський» і «делла Роббіа». Бабця мала проколоті вуха — у ті часи поважні леді такого не робили, а ще було в неї кілька плюшевих скриньок для прикрас із цілими клубками дешевих і дорогих ланцюжків, сережок та браслетів. Бабця мала дорожній костюм для необхідних виїздів за місто, а її капелюхи були такі великі, що займали в театрі окреме місце. Вона дуже любила кошенят і обожнювала косметику поштою; захоплено читала статті в жовтій пресі про сенсаційні вбивства і писала романтичні вірші. Та найбільше бабця була закохана в театр. Вона ходила на всі-всі вистави, що йшли в місті, і вчашдала до кінотеатру. Я не раз складала їй